

Dossier Biodiversiteit

Genetische variatie moet breed beschikbaar zijn

Voor de ontwikkeling van nieuwe plantensoorten hebben veredelaars oudermateriaal nodig voor hun kruisingen. Ze gebruiken daarvoor vooral moderne (commerciële) rassen en onderzoeksmateriaal. Dit vullen ze aan met genetische bronnen uit de natuur of premoderne landbouw. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om wilde verwanten van cultuurplanten of oude boerensorten. Die planten kunnen mogelijk essentiële nieuwe eigenschappen voor de toekomst bevatten, zoals resistentie tegen ziektes en plagen of eigenschappen die de plant weerbaar maken tegen klimaatverandering.

Biodiversiteit staat aan de basis van plantenveredeling. Voor een gezonde toekomst is het essentieel dat alle veredelaars toegang hebben tot de beschikbare genetische variatie. De uitwerking en onduidelijkheid van internationale verdragen kan deze toegang belemmeren.

Plantum zet zich in voor uitwisseling van genetisch materiaal onder redelijke voorwaarden. Geen of slechte toegang beperkt innovatie, en bedreigt daarmee de voedselzekerheid en de biodiversiteit.

Lange tijd werd genetisch materiaal gezien als een gemeenschappelijke erfenis: plantmateriaal werd over de hele wereld vrij uitgewisseld. Deze situatie veranderde met de komst van de zogenoemde Biodiversiteitsconventie (CBD) in 1994. Dit verdrag richt zich op behoud van biologische diversiteit, het duurzaam gebruik ervan en een eerlijke verdeling van de voordelen die het gebruik van genetische bronnen opleveren. Sindsdien kan een land van herkomst eisen stellen aan het gebruik van een genetische bron. Autoriteiten van dit land kunnen nu om een vergoeding vragen. Dit kan een financiële vergoeding zijn, een gezamenlijk project of bijvoorbeeld toegang tot een onderzoeksresultaat met de betreffende genetische bron.

De Biodiversiteitsconventie is in 2010 verder uitgewerkt in het zogenoemde Nagoya Protocol. Voor beide verdragen geldt dat de invoering in de praktijk moeizaam verloopt. Omdat autoriteiten zich er geen raad mee weten, blijven aanvragen voor een genetische bron soms jaren liggen en vindt internationale uitwisseling niet of nauwelijks plaats. Landen vinden het bijvoorbeeld moeilijk een concreet voorstel te doen voor een vergoeding. En soms stellen overheden juist de irreële eis dat een organisatie eeuwig blijft betalen voor het gebruik van een genetische bron.

Onduidelijkheid

Het gebruik van genetische bronnen dreigt voor bedrijven enorm duur te worden, zeker omdat een ras genen kan bevatten uit wel tientallen verschillende landen (zie onderstaand figuur). Vaak is het moeilijk vast te stellen welk land het soevereine recht over een genetische bron heeft. Materiaal uit een genenbank, botanische tuin of andere collectie kan immers afkomstig zijn uit een ander land. Sommige landen eisen bovendien met terugwerkende kracht hun rechten op. Dit kan betekenen dat bedrijven alsnog afspraken met een land van herkomst moeten gaan maken over genetisch materiaal dat ze in het verre verleden ontvangen hebben.

Maar het is nog ingewikkelder. Op dit moment bespreekt de CBD de mogelijkheid om niet alleen over de toegang tot en het gebruik van genetisch materiaal verplichte afspraken te maken, maar ook over de kennis van genetisch materiaal. Deze kennis wordt Digital Sequence Information (DSI) genoemd. Dit zou kunnen

betekenen dat als je iets in een tijdschrift of database leest over onder andere DNA, en daar gebruik van wilt maken, je hier een vergoeding voor moet afdragen. Plantum pleit er wereldwijd voor om niet in te stemmen met deze mogelijke uitbreiding van de CBD.

De verwachting is dat vooral kleinere bedrijven hier nadelen van ondervinden. Zij hebben vaak niet de juridische en financiële capaciteit om met deze regels om te gaan.

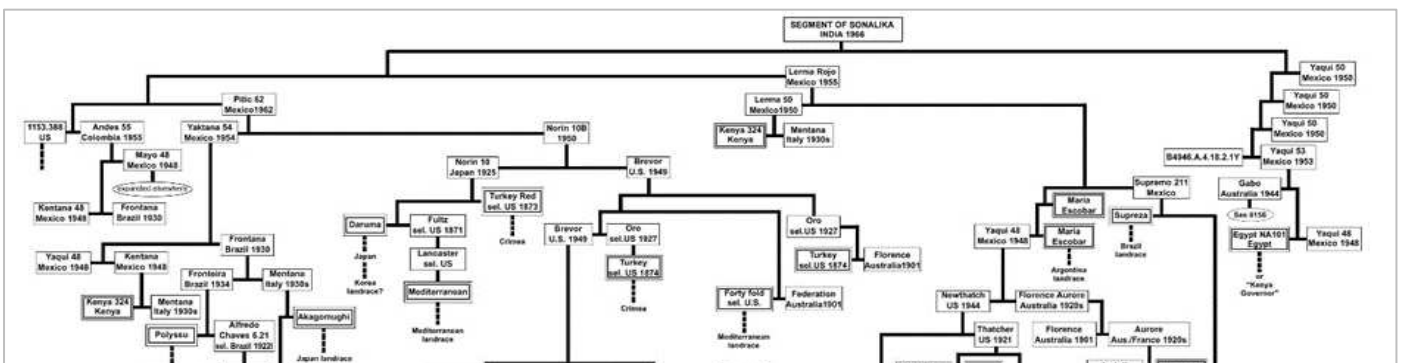
Apart verdrag voor voedselgewassen

De voedsel- en landbouworganisatie van de Verenigde Naties, de FAO, heeft een apart verdrag ontwikkeld voor genetische bronnen die belangrijk zijn voor landbouw en voedselvoorziening: de International Treaty on Plant Genetic Resources for Food and Agriculture. In dit verdrag is een zogeheten veredelingsvrijstelling opgenomen. Het effect: organisaties die een genetische bron willen gebruiken hoeven daarvoor alleen te betalen als een eindproduct niet vrij beschikbaar is voor verdeling en onderzoek, bijvoorbeeld omdat het is geëtrooieerd. Helaas is dit FAO-verdrag maar van toepassing op een beperkt aantal gewassen en zijn ook in dit verdrag de verplichtingen in principe eeuwigdurend. Bovendien voeren veel deelnemende landen hun verplichtingen nu niet uit. Vaak blijken genetische bronnen uiteindelijk niet beschikbaar onder de afgesproken voorwaarden.

Ondanks deze bezwaren vindt Plantum dat het huidige FAO-verdrag de best werkbare oplossing is voor de toegang tot genetische bronnen. Plantum pleit er daarom voor dat dit verdrag van toepassing wordt op alle gewassen. Omdat de voorwaarden op dit moment worden herzien, is het onzeker of het FAO-verdrag in de toekomst de beste oplossing blijft.

Actieve bijdrage aan biodiversiteit

Veredelaars realiseren zich al heel lang het belang van biodiversiteit. Samen met genenbanken werken ze aan het uitbreiden van collecties en het veilig stellen van genetische bronnen voor de toekomst. Daarmee en met de ontwikkeling van nieuwe rassen dragen veredelaars direct bij aan het behoud van biodiversiteit. Voor meer informatie zie: <http://bit.ly/bijdrage-aan-biodiversiteit>.

Figuur 1: Gedeelte van de afstamming van een tarwe ras. Alleen al in dit gedeelte zitten meer dan 20 ouders. Bron: Plant Genetic Resources Newsletter